

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

TARPTAUTINIŲ SANKCIJŲ ĮGYVENDINIMAS FINANSŲ ĮSTAIGOSE

Analizė ir tyrimai

2022 / Nr. 19

TARPTAUTINIŲ SANKCIJŲ ĮGYVENDINIMAS FINANSŲ ĮSTAIGOSE

Dokumentą parengė
Finansinių paslaugų ir rinkų priežiūros departamento
Pinigų plovimo prevencijos skyrius
Pasiteirauti:
info@lb.lt
+370 800 50 500

© Lietuvos bankas, 2022
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
www.lb.lt

VARTOJAMOS SĄVOKOS IR JŲ PAAIŠKINIMAS

EEE – Europos ekonominė erdvė.

ES – Europos Sąjunga.

ES sankcijos – Europos Sąjungos Tarybos sprendimais ir reglamentais įtvirtintos ribojamosios priemonės.

ES sektorinės sankcijos – Europos Sąjungos ribojamosios priemonės, nukreiptos į tam tikrus sankcionuotos valstybės ekonomikos sektorius (pavyzdžiui, tam tikrų sektorių importo, eksporto, finansavimo, investicijų ribojimai).

ES Tarybos gairės ir geroji praktika – 2018 m. gegužės 4 d. Europos Sąjungos Tarybos „[Ribojamųjų priemonių \(sankcijų\) pagal ES bendrą užsienio ir saugumo politiką įgyvendinimo ir vertinimo gairės](#)“ ir Europos Sąjungos Tarybos „[Geriausia ES veiksmingo ribojamųjų priemonių įgyvendinimo praktika](#)“.

FNTT – Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos.

FNTT nurodymai – Tinkamo tarptautinių finansinių sankcijų įgyvendinimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos reguliavimo srityje priežiūros nurodymai, patvirtinti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2016 m. spalio 20 d. įsakymu Nr. V-273 „Dėl tinkamo tarptautinių finansinių sankcijų įgyvendinimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos reguliavimo srityje priežiūros nurodymų patvirtinimo“.

FRD – finansų rinkos dalyvis.

JT sankcijos – tarptautinės sankcijos, nustatytos Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijomis, ir tarptautinės sankcijos, nustatytos Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijomis įsteigtų sankcijų komitetų sprendimais.

LB nurodymai – Finansų rinkos dalyviams skirti nurodymai, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir (arba) teroristų finansavimui, patvirtinti Lietuvos banko valdybos 2015 m. vasario 12 d. nutarimu Nr. 03-17 „Dėl finansų rinkos dalyviams skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir (arba) teroristų finansavimui, patvirtinimo“.

Operacijos – mokėjimo operacijos ir (arba) sandoriai.

PPTF – pinigų plovimas ir (arba) teroristų finansavimas.

PPTFP – pinigų plovimo ir (arba) teroristų finansavimo prevencija.

PPTFPĮ – Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas.

Reglamentas 269/2014 – 2014 m. kovo 17 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 269/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsinamasi ([2022 m. birželio 4 d. konsoliduota reglamento redakcija](#)).

Reglamentas 833/2014 – 2014 m. liepos 31 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 833/2014 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje ([2022 m. birželio 4 d. konsoliduota reglamento redakcija](#)).

Sankcionuotas subjektas – valstybė ar jos dalis, teritorija (specialaus statuso zona), fizinis arba juridinis asmuo, bet kokia kita organizacija arba fizinių ar juridinių asmenų grupė ir (arba) organizacijų grupė, kuriems taikomos tarptautinės sankcijos.

TSĮ – Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas.

TURINYS

I. APŽVALGOS TIKSLAS IR METODAI	5
II. TARPTAUTINIŲ SANKCIJŲ, RIBOJAMŲJŲ PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO PAGRINDAS IR TIKSLAS.....	5
III. TARPTAUTINIŲ SANKCIJŲ RIZIKOS NUSTATYMAS, VERTINIMAS IR VALDYMAS.....	6
IV. TARPTAUTINIŲ SANKCIJŲ, RIBOJAMŲJŲ PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO VIDAUS KONTROLĖS SISTEMA	7
V. TARPTAUTINIŲ FINANSINIŲ SANKCIJŲ, RIBOJAMŲJŲ PRIEMONIŲ STEBĖSENA.....	11
5.1. FRD klientų patikra dėl tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių taikymo.....	12
5.2. FRD klientų atliekamų operacijų patikra dėl tarptautinių sankcijų taikymo.....	14
VI. NAUDINGOS NUORODOS.....	17

I. APŽVALGOS TIKSLAS IR METODAI

Lietuvos bankas, pagal kompetenciją atlikdamas rizikos vertinimu pagrįstą FRD priežiūrą, pažymi, kad FRD ne visais atvejais skiria tinkamą dėmesį tarptautinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimui, FRD kyla sunkumų, susijusių su tarptautinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimu praktikoje. Šioje Tarptautinių sankcijų įgyvendinimo finansų įstaigose apžvalgoje (toliau – Apžvalga) Lietuvos bankas pateikia pagrindines išvagas dėl FRD taikomų priemonių įgyvendinant tarptautines sankcijas, ribojamąsias priemones.

Apžvalgoje remiamasi ES, Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatomis bei gerąja praktika, Lietuvos banko 2021 m. gruodžio – 2022 m. gegužės mėn. atlikta 20 FRD (bankų, elektroninių pinigų įstaigų, mokėjimo įstaigų) Tarptautinių sankcijų stebėsenos sistemų analize (toliau – Analizė), pateikiama Analizės metu pastebėtų gerosios praktikos pavyzdžių, nurodoma atveju, kada tarptautinių sankcijų įgyvendinimui taikomos priemonės turėtų būti tobulintinos, pavyzdžių.

II. TARPTAUTINIŲ SANKCIJŲ, RIBOJAMŪJŲ PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO PAGRINDAS IR TIKSLAS

Vadovaudamasi JT chartijos VII skyriaus nuostatomis, JT gali imtis priemonių, siekdamas užtikrinti ar atkurti tarptautinę taiką ir saugumą, kurios apima ir nekarines priemones – sankcijas. JT Saugumo Taryba yra taikiusi (ir taiko) sankcijas siekdama paremti taikius perversmus, atgrasyti nuo nekonstitucinių pokyčių, apriboti terorizmą, apsaugoti žmogaus teises ir skatinti masinio naikinimo ginklų neplatimą. ES ribojamosios priemonės (sankcijos) – ES bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) įrankis, kurį ES taiko įgyvendindama JT Saugumo Tarybos rezoliucijas ar siekdama BUSP tikslų – skatinti tarptautinę taiką ir saugumą, užkirsti kelią konfliktams, palaikyti demokratiją, teisinę valstybę, žmogaus teises ir ginti tarptautinės teisės principus. ES sankcijomis siekiama pakeisti politiką arba veiklą, nukreipiant jas į ES nepriklausančias valstybes, taip pat subjektus ir asmenis, atsakingus už piktybišką elgesį.

ES tiesiogiai taikomuose reglamentuose, nustatančiuose ribojamąsias priemones (sankcijas), įtvirtinta reglamentų taikymo apimtis (žr., pavyzdžiui, Reglamento 269/2014 17 straipsnį) apima ES teritoriją, įskaitant jos oro erdvę, visus ES valstybių narių jurisdikcijai priklausančius orlaivius ar laivus, visus ES teritorijoje arba už jos ribų esančius asmenis, kurie yra ES valstybių narių piliečiai, visus ES teritorijoje ar už jos ribų esančius juridinius asmenis, subjektus ar įstaigas, kurie yra įregistruoti ar įsteigti pagal ES valstybių narių teisę, visus ES visą verslą arba jo dalį vykdančius juridinius asmenis, subjektus arba įstaigas.

TSĮ 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta įstatymo paskirtis – Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo ir užsienio politikos interesų užtikrinimas įgyvendinant Lietuvos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus, ES BUSP, taip pat prisidedant prie taikos, stabilumo ir teisės viršenybės palaikymo pasaulyje, tarptautinės bendruomenės kovos su tarptautiniu terorizmu, žmogaus teisių pažeidimais, teritoriniais, etniniais ir religiniais konfliktais kitose valstybėse. TSĮ 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikoje įgyvendinamų tarptautinių sankcijų TSĮ ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka privalo laikytis ir jas įgyvendinti visi fiziniai ir juridiniai asmenys. TSĮ 6 straipsnyje, *inter alia*, nurodyta, kad tiek ES, tiek JT sankcijos Lietuvos Respublikoje įgyvendinamos tiesiogiai ir visa apimtimi.

PPTFPĮ 29 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinta, kad FRD privalo nustatyti atitinkamą vidaus politiką ir vidaus kontrolės procedūras, susijusias su tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimu.

LB nurodymų IX skyriuje papildomai išsamiau aprašyti FRD taikomi tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimo reikalavimai (detaliau žr. kitose dalyse). FRD (ir kitiems asmenims) taikytini tarptautinių finansinių sankcijų įgyvendinimo reikalavimai taip pat nustatyti FNTT nurodymuose. Pažymėtina, kad už FNTT nurodymų įgyvendinimo priežiūrą yra atsakinga FNTT, tačiau Apžvalgoje pateikiamos Lietuvos banko išvagos susijusios ir su FNTT nurodymų nuostatų įgyvendinimu.

III. TARPTAUTINIŲ SANKCIJŲ RIZIKOS NUSTATYMAS, VERTINIMAS IR VALDYMAS

Tarptautinės sankcijos priimamos, atnaujinamos ir (arba) papildomos tarptautinei bendruomenei reaguojant į įvykius, konfliktus pasaulyje ir siekiant pakeisti juos sukėlusią valstybių, subjektų, asmenų elgesį.

Atsižvelgdami į tai, FRD turėtų nuolatose sekti informaciją apie tarptautines sankcijas ir operatyviai vertinti tarptautinių sankcijų riziką, su kuria susiduria FRD. Tarptautinių sankcijų rizikos nustatymas, vertinimas ir valdymas FRD turėtų būti nuolatinis (tęstinis) procesas. Atkreiptinas dėmesys, kad tarptautinių sankcijų rizikos vertinimas skiriasi nuo PPTF rizikos vertinimo dėl tarptautinių sankcijų turinio konkretumo ir tiesioginio privalomumo. FRD valdant PPTF riziką, teisės aktai nustato rizikos vertinimo pagrįsto metodo taikymą, didžiausius išteklius skiriant ir sustiprintas priemones nukreipiant į didžiausios PPTF rizikos sritis. O valdydami tarptautinių sankcijų riziką FRD turėtų priemonės taikyti ir išteklius skirti bet kokiai egzistuojančiai rizikai, net jei rizikos pasireiškimo tikimybė, FRD vertinimu, yra maža.

Sekdami informaciją apie tarptautines sankcijas, JT ar ES nusprendus dėl naujų sankcijų taikymo ar pakeitus galiojančius sankcijų režimus, FRD turėtų kaip įmanoma greičiau identifikuoti tarptautines sankcijas, kurios yra aktualios ir įgyvendintinos FRD. Kaip minėta, ES ir JT sankcijos yra taikomos tiesiogiai ir privalo būti įgyvendinamos visa apimtimi, tačiau gali pasitaikyti konkrečių sankcijų (specifinių ribojamųjų priemonių), kurios tam tikrų FRD atžvilgiu yra neaktualios dėl FRD rūšies, teikiamų paslaugų (produktų) pobūdžio. Pavyzdžiui, Reglamento 833/2014 5i straipsnio 1 dalyje įtvirtintas draudimas Rusijai arba bet kuriam fiziniam ar juridiniam asmeniui, subjektui ar organizacijai Rusijoje, įskaitant Rusijos vyriausybę ir centrinę banką, arba naudojimui Rusijoje parduoti, tiekti, perduoti ar eksportuoti bet kuria oficialiaja valstybės narės valiuta denominuotus banknotus, galėtų būti neaktualus (ir todėl neįgyvendintinas) FRD, neteikiantiems jokių su grynaisiais pinigais susijusių paslaugų. Nepaisant to, pažymėtina, kad FRD sankcijų aktualumo neturėtų vertinti paviršutiniškai – praktikoje pasitaiko atveju, kai įvairias ES sektorines sankcijas, importo (eksporto) ir (arba) susijusius ribojimus FRD laiko neaktualiais, atsižvelgdami tik į tai, kad nevykdo operacijų iš valstybės ir (arba) į valstybę, kuriai taikomos tokios tarptautinės sankcijos. Atkreiptinas dėmesys, kad toks vertinimas nėra tinkamas, kadangi tarptautinės sankcijos gali būti pažeidžiamos abiem sandorio šalims esant ir (arba) atliekant operacijas nesankcionuotose valstybėse (pavyzdžiui, Reglamento 833/2014 3h straipsnio 1 dalyje nustatytas draudimas tiesiogiai ar netiesiogiai parduoti, tiekti, perduoti ar eksportuoti Reglamento 833/2014 XVIII priede išvardytas prabangos prekes bet kuriam fiziniam ar juridiniam asmeniui, subjektui ar organizacijai Rusijoje arba naudojimui Rusijoje gali būti pažeistas abiem sandorio šalims esant ES, jei prekių galutinis gavėjas – subjektas Rusijoje ir (arba) galutinis tikslas – prekių naudojimas Rusijoje). Todėl FRD tarptautinių sankcijų aktualumą turėtų vertinti atsižvelgdami į konkrečių tarptautinių sankcijų (teisės aktų nuostatų) turinį.

FRD, siekdami tinkamai ir visa apimtimi įgyvendinti tarptautines sankcijas, turėtų nustatyti atitinkamas priemones ir būdus šioms sankcijoms įgyvendinti. Priemonių apimtis turėtų būti tokia, kad užkirstų kelią potencialiam tarptautinių sankcijų pažeidimui, ir turėtų atitikti nustatytą tarptautinių sankcijų turinį. Atkreiptinas dėmesys, kad, FRD nustačius priemones tarptautinėms sankcijoms įgyvendinti, šios priemonės turėtų būti nuolatos (periodiškai) peržiūrimos, vertinama, ar priemonės užtikrina tinkamą tarptautinių sankcijų rizikos valdymą, ar atlieka tarptautinių sankcijų pažeidimo prevencijos funkciją, ar pasikeitus FRD verslo (veiklos) modeliui, išaugus FRD klientų ar jų atliekamų operacijų skaičiui FRD naudotos priemonės vis dar yra tinkamos, ar neturėtų būti tobulintinos.

IV. TARPTAUTINIŲ SANKCIJŲ, RIBOJAMŲJŲ PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO VIDAUS KONTROLĖS SISTEMA

LB nurodymų reikalavimai

[...]

70. FRD, siekdamas užtikrinti tinkamą tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių vykdymą, kaip tai numatyta Lietuvos Respublikos teisės aktuose, reglamentuojančiuose tarptautinių sankcijų įgyvendinimą, privalo:

70.1. nustatyti atitinkamą vidaus politiką ir vidaus kontrolės procedūras, susijusias su tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimu, kurios leistų identifikuoti klientus, naudos gavėjus ir (arba) kliento atstovus, patenkančius į tarptautinių sankcijų apimtį, taip pat tai, ar kliento vykdomi sandoriai ir operacijos nepatenka į tarptautinių ribojamųjų priemonių apimtį (pavyzdžiui, kai yra ribojami investiciniai sandoriai, draudimo sandoriai, sandoriai, susiję su draudžiamu dvigubos paskirties prekių gabenimu į tam tikras jurisdikcijas, ir pan.);

[...]

70.4. užtikrinti, kad yra vadovaujama naujausia ir aktualiausia informacija apie taikomas tarptautines finansines sankcijas, ribojamąsias priemones.

71. FRD privalo užtikrinti, kad paskirti darbuotojai, atsakingi už tinkamą tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimą įstaigoje, būtų tinkamai supažindinti su tarptautines sankcijas reglamentuojančiais teisės aktais ir jų taikymu, turėtų pakankamai išteklių ir resursų, kad nustatytų galimus tarptautinių sankcijų pažeidimus.

FNTT nurodymų reikalavimai

[...]

5. Asmenys privalo:

[...]

5.10. paskirti darbuotoją (-us), kuris (-ie) organizuotų finansinių sankcijų įgyvendinimą, būtų atsakingas (-i) už disponavimo sąskaitomis sustabdymą, reguliarų subjektų, dėl kurių taikomos finansinės sankcijos, sąrašo atnaujinimą, pranešimų FNTT ir kitoms institucijoms, atsakingoms už tarptautinių sankcijų įgyvendinimo priežiūrą, teikimą;

5.11. nustatyti atitinkamas vidaus kontrolės procedūras, kurios užtikrintų finansinių sankcijų įgyvendinimą.

Tinkamo tarptautinių sankcijų įgyvendinimo FRD pagrindas – efektyvi vidaus kontrolės sistema. Vadovaujantis LB nurodymuose ir FNTT nurodymuose įtvirtintais reikalavimais, tarptautinių sankcijų įgyvendinimo vidaus kontrolės sistemą FRD privalo sudaryti bent:

1. Atsakingas FRD darbuotojas, kuris organizuotų tarptautinių sankcijų įgyvendinimą. FRD paskirtam atsakingam darbuotojui siekiant tinkamai įgyvendinti paskirtas funkcijas, FRD turėtų būti suteikiama pakankamai žmogiškųjų išteklių tarptautinių sankcijų vidaus kontrolei užtikrinti, paskirta pakankamai FRD lėšų ir informacinių technologijų (IT) išteklių, jeigu tinkamam tarptautinių sankcijų įgyvendinimui užtikrinti, atsakingo darbuotojo vertinimu, būtinos duomenų bazės, specialios sistemos ar kt. panašios priemonės. FRD kasdienėje veikloje atsakingas darbuotojas turėtų būti atsakingas už sprendimų, susijusių su tarptautinių sankcijų įgyvendinimu, priėmimą (įskaitant, bet neapsiribojant, priimti sprendimus dėl klientų disponavimo sąskaitomis sustabdymo pritaikius tarptautines sankcijas, teikti pranešimus FNTT ir kitoms kompetentingoms institucijoms). Už tarptautinių sankcijų įgyvendinimo organizavimą paskirtas atsakingas darbuotojas turėtų turėti specifinių žinių tarptautinių sankcijų srityje: suprasti tarptautinių sankcijų tikslus, sankcijų priėmimo pagrindą ir tvarką ES, JT, išmanyti atitinkamus tarptautinius reikalavimus, susijusius su sankcijomis (įskaitant, bet neapsiribojant, ES Tarybos gaires ir gerąją praktiką), žinoti Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatas, įtvirtinančias tarptautinių sankcijų įgyvendinimo reikalavimus. *Mutatis*

mutandis taikydami LB nurodymų 16 punkte įtvirtintą nuostatą, FRD turi užtikrinti darbuotojo žinių ir kompetencijos atnaujinimą, kvalifikacijos kėlimą tarptautinių sankcijų srityje (pavyzdžiui, dalyvaujant mokymuose, seminaruose, konferencijose ir pan.). Pažymėtina, kad specifinių tarptautinių sankcijų žinių turėtų turėti ir kiti darbuotojai, atliekantys funkcijas, susijusias su tarptautinių sankcijų įgyvendinimu, bei vadovaujantys asmenys, atsakingi už sprendimų, susijusių su tarptautinių sankcijų rizika, priėmimą.

2. Vidaus politika ir vidaus kontrolės procedūros. FRD vidaus politikos nuostatos, susijusios su tarptautinių sankcijų įgyvendinimu, turėtų būti pagrindas, kuriuo remiantis FRD nustatoma tarptautinių sankcijų įgyvendinimo vidaus kontrolės sistema. FRD vidaus politika turėtų apibrėžti bent jau FRD įgyvendinamus tarptautinių sankcijų režimus (privalomai įgyvendinamus ES ir JT režimus bei kitus režimus, kuriuos FRD papildomai pasirenka įgyvendinti, jei tokių yra), pagrindines nuostatas, taikytinas visiems FRD darbuotojams (pavyzdžiui, kad draudžiama atlikti veiksmus, draudžiamus tarptautinių sankcijų, ir pan.), ir pasekmes šias nuostatas pažeidus, už tarptautinių sankcijų įgyvendinimą atsakingo (-ų) FRD darbuotojo (-ų) paskyrimo tvarką, teises, pareigas (atsakomybes) ir pan.

FRD vidaus kontrolės procedūrose, apibrėžiančiose tarptautinių sankcijų įgyvendinimą, turėtų būti išsamiai aprašytas detalizuotas tarptautinių sankcijų įgyvendinimo FRD procesas, įskaitant FRD naudojamas priemones tarptautinėms sankcijoms įgyvendinti; darbuotojų, paskirtų vykdyti tarptautinių sankcijų įgyvendinimo funkcijas, atliekamus veiksmus, įskaitant veiksmus nustačius galimą atitiktį sankcionuotam subjektui prieš užmezgant dalykinius santykius ar dalykinių santykių metu; procedūrose turėtų būti nustatyta, kaip ir kur darbuotojai dokumentuoja atliekamus veiksmus ir (arba) kur FRD vidaus sistemose pateikiami atliktų veiksmų įrašai. Vidaus kontrolės procedūrose turėtų būti įtvirtintas tarptautinėms sankcijoms įgyvendinti FRD naudojamų priemonių priežiūros, kontrolės, testavimo procesas. Jeigu FRD tarptautinėms sankcijoms įgyvendinti naudoja duomenų bazes, sistemas, automatizuotus scenarijus ir pan., vidaus kontrolės procedūrose turėtų būti nustatyta duomenų bazėse, sistemose esančių tarptautinių sankcijų sąrašų atnaujinimo tvarka, o naudojantis paslaugų teikėjo (trečiosios šalies) paslaugomis – paslaugų teikėjo kontrolės priemonės. Taip pat vidaus kontrolės procedūrose turėtų būti įtvirtinta, kaip FRD įgyvendina teisės aktuose nustatytas pareigas nustačius tarptautinių sankcijų taikymo atvejį ar pažeidimą (pavyzdžiui, kas ir kaip apriboja sankcionuotų subjektų teisę valdyti, naudoti subjekto turimas pinigines lėšas ir kitą turtą ir jais disponuoti, kas ir kaip praneša FNTT ir (arba) kitoms kompetentingoms institucijoms apie nustatytus tarptautinių sankcijų taikymo atvejus ar pažeidimus, kt.).

Tiek vidaus politikoje, tiek vidaus kontrolės procedūrose turėtų būti nustatyta jų priėmimo, keitimo tvarka, atnaujinimo periodiškumas, atvejai, kada politika ir (arba) procedūros atnaujinamos *ad hoc*, laikantis LB nurodymų 22.1 papunktyje įtvirtintų reikalavimų. Pažymėtina, kad vidaus politika ir vidaus kontrolės procedūros neturėtų būti parengtos pažodžiui atkartojant teisės aktų nuostatas – itin svarbu, kad FRD nustatytas procesas būtų pritaikytas FRD verslo modeliui, klientų bazei ir geografijai, teikiamoms paslaugoms (produktams), įgyvendinamoms tarptautinėms sankcijoms. Procesas turėtų būti suprantamas ir aiškus FRD darbuotojams bei atitikti FRD praktikoje taikomas tarptautinių sankcijų įgyvendinimo priemones.

3. Duomenų bazės, sistemos, šaltiniai ir (arba) kitos priemonės (įrankiai) tarptautinėms sankcijoms įgyvendinti. Pažymėtina, kad įprastai praktikoje FRD pasirenka tarptautines sankcijas (ypač finansines sankcijas) įgyvendinti vienu iš trijų būdų: 1) darbuotojams atliekant patikras dėl atitikties tarptautinėms sankcijoms rankiniu būdu tiesioginiuose šaltiniuose (oficialiuose tarptautinių sankcijų sąrašuose) arba komercinėse, trečiųjų šalių teikiamose konsoliduotose duomenų bazėse; 2) į FRD naudojamas IT sistemas integruojant ir (arba) atskirai naudojant automatizuotas sistemas, kuriose patikros dėl atitikties tarptautinėms sankcijoms atliekamos automatinio būdu patikrinant kliento ir (arba) operacijos duomenis į sistemą įdiegtame konsoliduotame sankcionuotų subjektų sąrašė ar komercinėse duomenų bazėse, o sistemai nustačius galimą atitiktį sankcionuotam subjektui, sistemos sugeneruotą įspėjimą peržiūri FRD darbuotojai; 3) patikras atliekant mišriu būdu (pavyzdžiui, prieš užmezgant dalykinius santykius su klientu – rankiniu būdu, o dalykinių santykių metu – automatizuotai). Nepriklausomai nuo konkrečių FRD pasirinktų priemonių ir (arba)

būdų, skirtų tarptautinėms sankcijoms įgyvendinti, **FRD turėtų užtikrinti naudojamų priemonių (būdų) tinkamumą, kontrolę, efektyvumą ir veiksmingumą.**

Visų pirma, prieš nusprenddami dėl naudotinių tarptautinių sankcijų įgyvendinimo būdų, FRD turėtų įvertinti jų tinkamumą atsižvelgdami, be kita ko, į taikytinų tarptautinių sankcijų apimtį ir turinį, FRD verslo modelį, teikiamų paslaugų ir produktų pobūdį, klientų bazę, geografiją (teritorijas), kur klientai reziduoja (yra registruoti), ir į kurias teritorijas (iš kurių teritorijų) atliekamos operacijos. Sprenddami dėl taikytinų priemonių kompleksiskumo, FRD, be kita ko, turėtų vertinti ir kiekybinius kriterijus – kiek klientų FRD turi, kiek vidutiniškai operacijų atliekama FRD per dieną (savaitę, mėnesį), kiek FRD darbuotojų atlieka su tarptautinių sankcijų įgyvendinimu susijusias funkcijas. Atitinkamai turėtų būti vertinama, ar pakankamos rankiniu būdu atliekamos patikros, ar būtini automatizuoti sprendimai. Atkreiptinas dėmesys, kad tarptautinėms sankcijoms įgyvendinti pasirinktų būdų tinkamumo vertinimas neturėtų būti vienkartinis pratimas prieš juos įdiegiant – būdų tinkamumas turėtų būti vertinamas periodiškai bei įvykus reikšmingiems pokyčiams, galintiems turėti įtakos jų tinkamumui (pavyzdžiui, reikšmingai išaugęs FRD klientų skaičius; naujos FRD teikiamos paslaugos (produktai); įtvirtintos naujos tarptautinės sankcijos ir kt.).

Antra, pasirinktoms tarptautinėms sankcijoms įgyvendinti skirtoms priemonėms (būdams) FRD turėtų taikyti kontrolės priemones. Nepriklausomai nuo tarptautinėms sankcijoms įgyvendinti pasirinkto būdo, FRD turėtų atlikti darbuotojų, vykdančių tarptautinių sankcijų stebėseną, veiksmų kokybės kontrolę, užtikrindami, kad darbuotojai laikosi FRD vidaus kontrolės procedūrose nustatyto proceso ir teisės aktų reikalavimų. Jeigu FRD duomenų bazę, automatinę tarptautinių sankcijų stebėsenos sistemą ar kitus įrankius (toliau kartu – **sistemos**) perka iš trečiųjų šalių (paslaugų teikėjų), FRD turėtų suprasti, kokioms tarptautinėms sankcijoms įgyvendinti sistemos ar konkretūs sistemosse įdiegti scenarijai yra skirti, gebėti suprasti ir paaiškinti, ar sistemos veikia korektiškai, ir kontroliuoti jų veikimą. Nors neretai trečiųjų šalių tiekiamos priemonės yra (bent iš dalies) administruojamos pačių paslaugų teikėjų, FRD turėtų užtikrinti, kad paslaugų teikėjas sutartinius įsipareigojimus vykdytų tinkamai (pavyzdžiui, kokybiškai ir laiku atnaujintų tarptautinių sankcijų sąrašus), taip pat kad duomenų bazėje (sistemoje) atliekami tarptautinių sankcijų ir (arba) jų sąrašų atnaujinimo, taikomų scenarijų ar kitų pakeitimų įrašai būtų fiksuojami (angl. *audit log*) ir FRD turėtų prieigą prie šių įrašų. Analizės metu nustatyta, kad dalis FRD kontrolės priemonių paslaugų teikėjams netaiko, remdamiesi paslaugų teikėjų sutartiniais įsipareigojimais ar šių paslaugų teikėjų patikimumu, žinomumu rinkoje. Atkreiptinas dėmesys, kad tokia praktika nelaikytina tinkama, kadangi už tinkamą tarptautinių sankcijų įgyvendinimą naudojant paslaugų teikėjų siūlomas sistemas atsako FRD, todėl atitinkamai turėtų užtikrinti, kad FRD gali šias sistemas kontroliuoti, gauti informaciją apie jų veikimą ir šitaip užtikrinti, jog FRD tinkamai įgyvendina tarptautines sankcijas. Pažymėtina, kad taikytinos paslaugų teikėjų kontrolės priemonės gali būti įvairios. Pavyzdžiui, toliau pateikiamos Analizės metu nustatytos FRD taikomos kontrolės priemonės siekiant užtikrinti, kad paslaugų teikėjai kokybiškai ir laiku atnaujintų sistemose naudojamus tarptautinių sankcijų sąrašus.

Trečia, FRD turėtų vertinti pasirinktų tarptautinių sankcijų įgyvendinimo priemonių (būdų) efektyvumą ir veiksmingumą. Toks vertinimas itin svarbus FRD naudojant trečiųjų šalių (paslaugų teikėjų) sistemas ar paties FRD sukurtus labiau kompleksiškus sprendimus (sistemas) ir ypač tais atvejais, kai priemonės veikia automatizuotai. FRD turėtų įvertinti, ar priemonės (sistemos) veikia efektyviai, t. y.:

- ar priemonės efektyviai atpažįsta sankcionuotų subjektų duomenis;
- ar priemonės efektyviai atpažįsta sankcionuotų subjektų duomenis esant nedidelei paklaidai (darbuotojui padarius klaidą įvedant duomenis ar sankcionuotam subjektui šiuos duomenis pakeitus siekiant išvengti sankcijų taikymo) arba duomenis, panašius į sankcionuoto subjekto duomenis (pavyzdžiui, sankcionuoto subjekto gimimaisiu), t. y. vertinti priemonės procentinį jautrumą ir sistemoje nustatytas paklaidos taisykles (angl. *fuzzy logic*);
- ar priemonės teikia klaidingai teigiamus (angl. *false positive*) įspėjimus, kaip priemonės reaguoja į nesankcionuotų subjektų duomenis;
- ar priemonės vienodai efektyviai atpažįsta visų tipų duomenis (pavyzdžiui, vardą (pavadinimą), gimimo datą);
- ar priemonės vienodai efektyviai veikia skirtingų FRD teikiamų paslaugų (produktų) atžvilgiu.

FRD taip pat turėtų įvertinti, ar priemonės (sistemos) veikia veiksmingai, pavyzdžiui, ar priemonių pateikiamų klaidingai teigiamų įspėjimų kiekis nėra nepagrįstai didelis, ar priemonių procentinis jautrumas nėra pernelyg žemas ir dėl to priemonės teikia įspėjimus dėl subjektų, kurie neturi sąsajų ar panašumų su sankcionuotais subjektais, bei ar FRD paskirtų darbuotojų, nagrinėjančių priemonės pateikiamus įspėjimus, skaičius yra pakankamas, kad įspėjimai būtų išnagrinėti išsamiai, kokybiškai ir per FRD nustatytus terminus.

Tokio pobūdžio vertinimas (patikra, auditas ir (arba) testavimas) turėtų būti atliekamas tiek prieš įdiegiant naujas priemones (sistemas), skirtas tarptautinėms sankcijoms įgyvendinti, tiek atliekant pokyčius naudojamose priemonėse (pavyzdžiui, automatizuotoje tarptautinių sankcijų stebėsenos sistemoje diegiant naujus stebėsenos scenarijus), tiek periodiškai, siekiant nustatyti priemonėse pasitaikančias klaidas, trūkumus bei vertinti, ar jos išlieka tinkamos, atsižvelgiant į tarptautinių sankcijų ar FRD veiklos pokyčius.

4. Efektyvus ir nuolatinis tarptautinių sankcijų rizikos valdymas, naujausios ir aktualiausios informacijos sekimas. Galiausiai, kaip minėta Apžvalgos III dalyje, FRD turėtų užtikrinti, kad tarptautinių sankcijų rizika yra nuolatos vertinama ir FRD vidaus kontrolės sistema yra keičiama, pritaikoma šios rizikos pokyčiams.

V. TARPTAUTINIŲ FINANSINIŲ SANKCIJŲ, RIBOJAMŲJŲ PRIEMONIŲ STEBĖSENA

LB nurodymų reikalavimai

[...]

70. FRD, siekdamas užtikrinti tinkamą tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių vykdymą, kaip tai numatyta Lietuvos Respublikos teisės aktuose, reglamentuojančiuose tarptautinių sankcijų įgyvendinimą, privalo:

[...]

70.2. tiek prieš pradėdamas dalykinius santykius su klientu, tiek dalykinių santykių su klientu metu tikrinti, ar klientas, naudos gavėjas ir kliento atstovas nėra asmenys, dėl kurių įgyvendinamos tarptautinės finansinės sankcijos, ribojamosios priemonės;

70.3. dalykinių santykių su klientu metu tikrinti, ar klientas nevykdo sandorių (operacijų) su asmenimis, dėl kurių įgyvendinamos tarptautinės finansinės sankcijos, ribojamosios priemonės.

FNTT nurodymų reikalavimai

[...]

5. Asmenys privalo:

5.1. vykdyti finansines sankcijas ir atlikti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimuose dėl tarptautinių sankcijų įgyvendinimo ir Europos Sąjungos reglamentuose dėl tarptautinių sankcijų ir jų įgyvendinimo išimčių nustatytus veiksmus;

5.2. patikrinti, ar jų klientas ir jo naudos gavėjas (toliau – subjektai) yra įtraukti į subjektų bei jų grupių, kurioms taikomos Jungtinių Tautų Organizacijos Saugumo Tarybos rezoliucijų, nukreiptų prieš terorizmą (Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucija 1267(1999) su pakeitimais), ir Europos Sąjungos finansinių sankcijų, konsoliduotą sąrašą (atnaujinamas konsoliduotas sąrašas skelbiamas oficialiuose Jungtinių Tautų Organizacijos ir Europos Komisijos tinklalapiuose) ir tokiems subjektams taikyti Nurodymuose numatytas priemones (įskaitant Europos Sąjungos subjektus, nurodytus Bendroje pozicijoje 2001/931/CFSP su pakeitimais);

5.3. ypatingą dėmesį atkreipti į subjektus iš valstybių, esančių Finansinių veiksmų darbo grupės (toliau – FATF) sudarytame nebendradarbiaujančių valstybių ir teritorijų sąrašė, bei jų pačių ar jų naudai atliekamas pinigines operacijas ar sandorius (atnaujinamas nebendradarbiaujančių valstybių ir teritorijų sąrašas skelbiamas oficialiame FATF tinklalapyje).

5.1. FRD KLIENTŲ PATIKRA DĖL TARPTAUTINIŲ FINANSINIŲ SANKCIJŲ, RIBOJAMŲJŲ PRIEMONIŲ TAIKymo

Kaip nustatyta LB nurodymuose, FRD privalo tikrinti klientus dėl atitikties tarptautinėms finansinėms sankcijoms, ribojamosioms priemonėms tiek iki dalykinių santykių su klientu užmezgimo, tiek dalykinių santykių metu.

Praktikoje pastebima, kad priklausomai nuo FRD verslo modelio kai kuriais atvejais tokių patikrų atlikimą FRD yra perdavę (angl. *outsourcing*) trečiosioms šalims – FRD tarpininkams, platintojams (angl. *distributors*) ir pan. Atkreiptinas dėmesys, kad, FRD tarptautinių sankcijų įgyvendinimo funkciją perdavus trečiosioms šalims, atsakomybė už tinkamą teisės aktų reikalavimų įgyvendinimą lieka FRD. FRD, planuodamas perduoti tarptautinių sankcijų įgyvendinimo funkciją trečiosioms šalims, turi įsivertinti šios funkcijos svarbą FRD ir galimą poveikį paslaugų nutrūkimo atveju. Pasitelkdamis trečiašalis, FRD privalo taikyti trečiųjų šalių kontrolės priemones, kurios turėtų apimti tiek priemones, skirtas užtikrinti, kad trečiosios šalys visais teisės aktuose ir FRD vidaus kontrolės procedūrose nustatytais atvejais atlieka klientų patikras dėl atitikties tarptautinėms finansinėms sankcijoms, ribojamosioms priemonėms, tiek užtikrinti tokių patikrų kokybę bei FRD informavimą ir teisės aktų reikalavimų įgyvendinimą trečiajai šaliai nustačius kliento atitiktį sankcionuotam subjektui.

Sprendami dėl periodiškumo, kuriuo FRD klientai turėtų būti tikrinami dėl tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių taikymo, FRD turėtų užtikrinti, kad tokios patikros būtų atliekamos **bent jau pasikeitus tarptautinių sankcijų sąrašams ar pasikeitus kliento duomenims**. Kadangi tokių pokyčių stebėjimas ir atitinkamos *ad hoc* patikros gali apkrauti FRD ir reikalauti didelių žmogiškųjų išteklių, Analizės metu nustatyta praktika, kad FRD (ypač turintys didelį klientų skaičių ir (arba) vykdantys didelį kiekį operacijų) pasirenka automatizuotus stebėsenos sprendimus, kurie dažnai (kartą per 24 val. ar dažniau) tikrina visą FRD klientų bazę dėl tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių taikymo. Tokios priemonės daugeliu atvejų yra pakankamos siekiant užtikrinti, kad, pasikeitus tarptautinių sankcijų sąrašams ir (arba) kliento duomenims, sankcionuoti subjektai bus nustatyti.

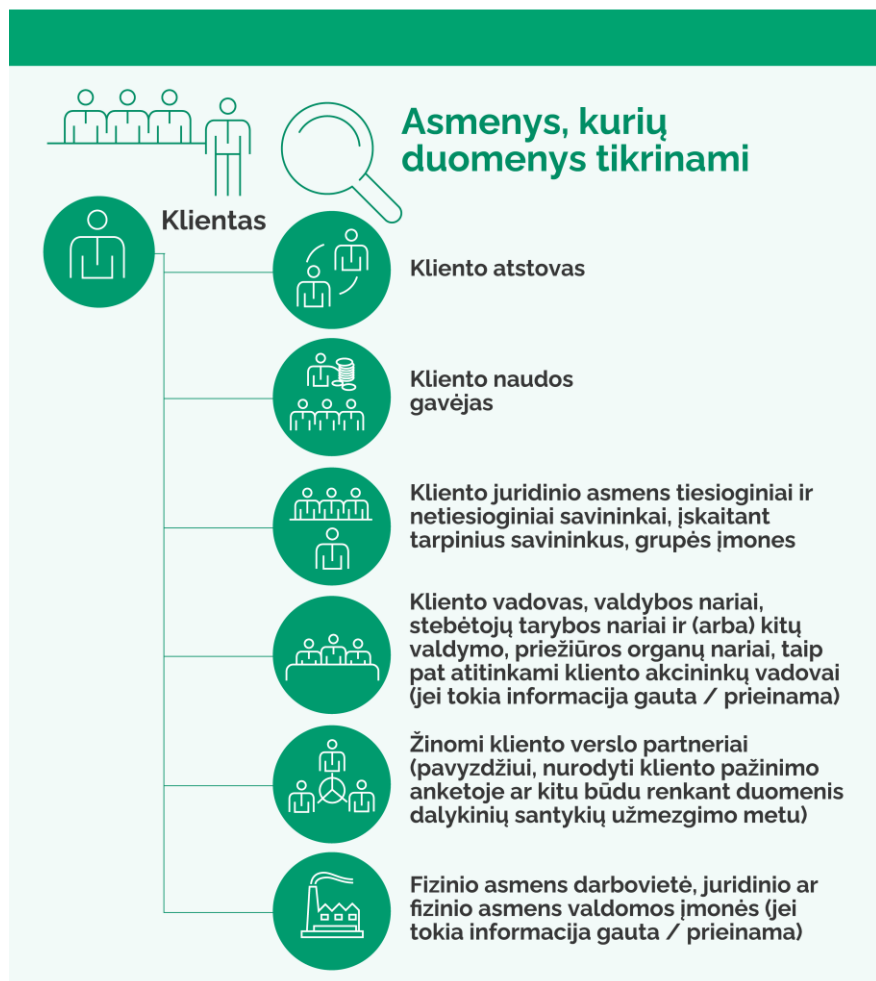
Atliktos Analizės metu nustatyta ir netinkama laikytinos praktikos atveju, pavyzdžiui, kai kurie FRD dalykinių santykių metu klientų patikras dėl tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių taikymo atlieka tik periodinės kliento duomenų peržiūros metu (pavyzdžiui, kas 1, 2, 3 metus ar rečiau, priklausomai nuo kliento PPTF rizikos grupės). Nors neretai FRD tokią praktiką grindžia tuo, kad klientų duomenys dėl atitikties tarptautinėms sankcijoms yra patikrinami šiems klientams atliekant operacijas, atkreiptinas dėmesys, kad tai ne visais atvejais užtikrina tinkamą tarptautinių sankcijų įgyvendinimą. Visų pirma, klientui esant neaktyviam ar naudojantis pasyvaus pobūdžio FRD paslaugomis (produktais) (pavyzdžiui, indėliu) ir klientui tapus sankcionuotu subjektu, FRD gali to nenustatyti ilgą laiką ir atitinkamai nesiimti teisės aktuose nustatytų privalomų veiksmų (pavyzdžiui, teisės disponuoti lėšomis apribojimo – lėšų šaldymo). Antra, operacijų patikros dėl atitikties tarptautinėms sankcijoms metu, priklausomai nuo FRD naudojamų priemonių (sistemų), FRD ne visuomet tikrina visus turimus duomenis apie klientą ir tikrina tik duomenis, pateikiamus konkrečioje operacijoje, taigi tokios patikros taip pat nepašalina rizikos, kad klientas yra sankcionuotas (pavyzdžiui, per susijusius asmenis – naudos gavėją, atstovą ir kt.).

FRD sprendžiant dėl tikrintinų kliento duomenų apimties, tiek prieš užmezgant dalykinius santykius, tiek periodiškai, svarbu pažymėti, kad, remiantis LB nurodymų reikalavimais, privalo būti tikrinami bent kliento, naudos gavėjo ir kliento atstovo duomenys dėl atitikties tarptautinėms finansinėms sankcijoms, ribojamosioms priemonėms. Atkreiptinas dėmesys, kad, nepriklausomai nuo LB nurodymų nuostatų, pagrindiniais teisės aktais, apibrėžiančiais tarptautinių sankcijų taikymo ir įgyvendinimo apimtį, yra tiesioginio taikymo ES reglamentai, JT teisės aktai, todėl FRD, siekdami tinkamai įgyvendinti tarptautines sankcijas, **privalo atsižvelgti į tarptautines sankcijas įtvirtinančių teisės aktų turinį bei kitus dokumentus ir (arba) teisės aktus, kuriuose pateikiami tinkamo tarptautinių sankcijų įgyvendinimo reikalavimai**. Pavyzdžiui, sprendžiant dėl tikrintinų kliento duomenų apimties, itin svarbu, kad FRD atsižvelgtų į ES Tarybos

gairėse ir gerojoje praktikoje įtvirtintus **nuosavybės** ir **kontrolės** kriterijus (ES Tarybos gairių 55a ir 55b punktai, ES Tarybos gerosios praktikos 62 ir 63 punktai), kuriais įtvirtinama, kokiais atvejais, *inter alia*, yra laikoma, kad sankcionuotas subjektas nuosavybės teise ar kitokiomis kontrolės priemonėmis valdo juridinį asmenį, ir dėl to atitinkamas juridinis asmuo taip pat turėtų būti laikomas sankcionuotu subjektu.

FRD taip pat turėtų atsižvelgti į tai, kokie papildomi sankcionuotų subjektų duomenys (be vardo, pavardės (pavadinimo)) yra pateikiami tarptautinių sankcijų sąrašuose (pavyzdžiui, ES teisės aktuose gali būti pateikiami didelės apimties duomenys apie sankcionuotus asmenis – priežastys, dėl ko subjektas įtrauktas į sąrašą, įskaitant subjekto veiklos aprašymą, susijusias įmones ir asmenis; transliteruotas vardas (pavadinimas), adresas, gimimo (registracijos) data; fizinio asmens gimimo vieta, pilietybė, lytis, užimamos pareigos ar veikla; juridinio asmens registracijos kodas ir kiti registracijos duomenys, interneto svetainė ar socialinės medijos adresai, el. pašto adresas, telefono numeris ir kt.). Didelis tarptautinių sankcijų sąrašuose pateiktų sankcionuotų subjektų duomenų kiekis gali padėti FRD identifikuoti sankcionuotus ar susijusius (valdomus, kontroliuojamus) subjektus remiantis šiais papildomais duomenimis. Tai itin svarbu tais atvejais, kai tiesioginės (akivaizdžios) sąsajos su sankcionuotu subjektu nėra dėl sankcionuoto subjekto veiksmų siekiant išvengti tarptautinių sankcijų taikymo. Dėl šios priežasties FRD atitinkamai turėtų tikrinti plačios apimties klientų duomenis dėl atitikties tarptautinėms finansinėms sankcijoms, ribojamosioms priemonėms.

Atsižvelgiant į tai, kas pirmiau išdėstyta, ir Analizės metu išnagrinėjus FRD praktikoje tikrinamos kliento informacijos apimtį, gerąją praktika laikytinas toliau lentelėje nurodytos kliento informacijos tikrinimas dėl atitikties tarptautinėms finansinėms sankcijoms, ribojamosioms priemonėms, tiek prieš užmezgant dalykinius santykius, tiek dalykinių santykių metu.

Pažymėtina, kad praktikoje FRD kai kuriais atvejais diferencijuoja tikrinamų kliento duomenų apimtį atsižvelgdami į PPTF rizikos lygį (grupę), kuriam klientas priskirtas, ar imasi tikrinti platesnės apimties kliento informaciją tik tais atvejais, kai FRD darbuotojui kyla įtarimų dėl galimos tarptautinių sankcijų pažeidimo rizikos. Atkreiptinas dėmesys, kad tarptautinių sankcijų stebėsenos intensyvumas ir apimtis turėtų būti pagrįsti būtent tarptautinių sankcijų rizikos vertinimu, neturėtų būti grindžiami tik subjektyviais kriterijais (pavyzdžiui, individualiu FRD darbuotojo vertinimu) ir neturėtų pažeisti Lietuvos Respublikos ir tarptautinių teisės aktų reikalavimų dėl tarptautinių sankcijų įgyvendinimo (pavyzdžiui, visais atvejais turėtų būti atliekamos kliento atstovo, naudos gavėjo, akcininkų, valdymo organų narių patikros, siekiant užtikrinti tinkamą ES Tarybos gairėse ir gerojoje praktikoje įvardytų nuosavybės ir kontrolės kriterijų taikymą).

5.2. FRD KLIENTŲ ATLIEKAMŲ OPERACIJŲ PATIKRA DĖL TARPTAUTINIŲ SANKCIJŲ TAIKymo

Kaip nustatyta LB nurodymuose, FRD privalo identifikuoti, ar kliento vykdomi sandoriai ir operacijos nepatenka į tarptautinių sankcijų apimtį, – šiuo tikslu FRD turėtų taikyti tarptautinių sankcijų stebėsenos priemones. Praktikoje pastebima, kad neretai FRD tarptautinių sankcijų stebėsenos sistemos yra integruotos į kliento operacijų (sandorių) stebėseną, taikomą siekiant nustatyti įtartinas kliento operacijas (sandorius), pavyzdžiui, įdiegiant stebėsenos scenarijų (-us), pagal kurį (-iuos) stebėsenos sistema sugeneruoja įspėjimą, nustačiusi kliento, kitos operacijos šalies ar kitų operacijos duomenų (galimą) atitiktį sankcionuotam subjektui.

Siekdami užtikrinti tinkamą tarptautinių sankcijų įgyvendinimą, FRD turėtų dėl atitikties tarptautinėms sankcijoms tikrinti visas FRD klientų atliekamas ar gaunamas operacijas, kitus sandorius. Analizės metu nustatyta, kad kai kurie FRD tokias patikras atlieka ne visų klientų operacijų atžvilgiu, pavyzdžiui, netikrina

vidinių (tarp dviejų FRD klientų) atliekamų operacijų. Atkreiptinas dėmesys, kad tokia praktika gali būti taikoma tik tuo atveju, kai užtikrinama efektyvi ir veiksminga klientų patikra dėl atitikties finansinėms sankcijoms, ribojamosioms priemonėms (prieš užmezgant dalykinius santykius ir dalykinių santykių metu) bei taikomos priemonės užtikrinti, kad klientų atliekamos operacijos nepažeidžia ekonominių, ES sektorių sankcijų. Bet kuriuo atveju, FRD priėmus sprendimus dėl atitikties tarptautinėms sankcijoms netikrinti dalies FRD vykdomų operacijų, tokie sprendimai turi būti pagrįsti taikomomis tarptautinių sankcijų rizikos mažinimo (valdymo) priemonėmis ir **neturėtų būti grindžiami tokiais argumentais**, kaip:

- maža operacijų vertė. Tarptautines sankcijas įtvirtinančiuose teisės aktuose nėra nustatyti lėšų, turto, sandorio dydžio ar kiti limitai, kuriuos pasiekus tarptautinės sankcijos pradamos taikyti², todėl tarptautinės sankcijos privalo būti įgyvendinamos nepriklausomai nuo operacijos vertės;
- abi operacijos šalys yra iš nesankcionuotų valstybių (pavyzdžiui, ES valstybių narių). Pažymėtina, kad juridinių asmenų atžvilgiu tarptautinės finansinės sankcijos gali būti taikomos nepriklausomai nuo šių asmenų registracijos valstybės, kadangi asmenys gali būti laikomi (netiesiogiai) sankcionuotais dėl taikomų nuosavybės ir kontrolės kriterijų. Ekonominių, ES sektorių sankcijų atžvilgiu taip pat pažymėtina, kad šios sankcijos gali būti pažeidžiamos nepriklausomai nuo sandorio šalių registracijos (rezidavimo) vietos (pavyzdžiui, šalims sudarant sandorį dėl sankcionuotų prekių). Sankcionuotų subjektų registracijos, rezidavimo ir (arba) pilietybės valstybė gali būti nesankcionuota valstybė (pavyzdžiui, Viatcheslav Moshe Kantor, kuriam Reglamentu 269/2014 taikomos finansinės sankcijos, yra ne tik Rusijos, bet ir Izraelio, Jungtinės Karalystės pilietis);
- operacijos atliekamos naudojantis tam tikrais produktais (paslaugomis), pavyzdžiui, atsiskaitymai mokėjimo kortelėmis. Tarptautines sankcijas įtvirtinančiuose teisės aktuose, Lietuvos Respublikos ar tarptautiniuose teisės aktuose, nustatančiuose tarptautinių sankcijų įgyvendinimo reikalavimus, nėra nustatytos išimties, kuriomis remiantis tam tikrų produktų (paslaugų) atžvilgiu tarptautinės sankcijos neturi būti įgyvendinamos.

Pažymėtina, kad LB nurodymuose ir (arba) kituose teisės aktuose nenustatyta, kokie minimalūs operacijos duomenys turėtų būti tikrinami įgyvendinant tarptautines sankcijas. Spręsdami dėl tikrintinų operacijos duomenų apimties, FRD turėtų atsivėlgti, ar duomenys gali būti panaudoti taikytinoms tarptautinėms sankcijoms identifikuoti. Tokiais tikrintiniais duomenimis laikytina **bent ši informacija**:

1. Visi kliento ir kitos operacijos šalies identifikaciniai duomenys (vardas, pavardė (pavadinimas), valstybė, kodas, adresas ir (arba) kt. duomenys, pateikiami operacijos metu);
2. Mokėjimo paskirtis ar kitas operacijoje pateikiamas laisvos formos tekstas (angl. *free text field*). Pažymėtina, kad mokėjimo paskirtyje (kitame tekste) gali būti įvardytas tikrasis lėšų siuntėjas (gavėjas) (angl. *on behalf of*), prekės, galutinė prekių, už kurias mokama, valstybė ar jų kilmės valstybė ir kita svarbi informacija, galinti padėti identifikuoti taikytinas tarptautines sankcijas;
3. Visų operacijoje dalyvaujančių finansų įstaigų (įskaitant tarpines įstaigas, korespondentus) duomenys. Atkreiptinas dėmesys, kad tarptautinės sankcijos (tiek finansinės, tiek ekonominės (sektoriinės)) neretai taikomos finansų įstaigų atžvilgiu, todėl svarbu identifikuoti, ar tokie sankcionuoti subjektai nedalyvauja operacijoje. Praktikoje pastebima, kad kai kurie FRD dėl atitikties tarptautinėms sankcijoms tikrina tik finansų įstaigos pavadinimą, tačiau rekomenduotina taip pat tikrinti finansų įstaigų identifikacinius kodus (BIC (SWIFT) ar kt.), kurie dėl savo unikalumo gali padėti greitai identifikuoti taikytinas tarptautines sankcijas;
4. Valstybė, į kurią arba iš kurios vykdoma operacija, kurioje sudaromas (vykdomas) sandoris, prekių, dėl kurių sudaromas sandoris, kilmės valstybė, ir kt. Valstybė gali indikuoti apie didesnę operacijos

² Nors pasitaiko išskirtinių atvejų, kai tokie limitai yra nustatyti (pavyzdžiui, Reglamente 833/2014 5b straipsnyje), pažymėtina, kad finansinių sankcijų (tokių, kokios nustatytos, pavyzdžiui, Reglamente 269/2014) atžvilgiu tokie limitai netaikomi.

tarptautinių sankcijų pažeidimo riziką dėl jai taikomų tarptautinių sankcijų ar žinomų tipologijų išvengti tarptautinių sankcijų atliekant ar imituojant operacijas kaimyninėse valstybėse;

5. Kiti operacijos ar sandorio duomenys, priklausomai nuo operacijos (sandorio) pobūdžio, tipo, gautų operaciją pagrindžiančių dokumentų ir kt., pavyzdžiui, tarptautinis vertybinių popierių identifikavimo numeris (ISIN) su vertybiniais popieriais susijusiuose sandoriuose; prekybos finansavimo dokumentuose pateikiama informacija apie visas sandoryje dalyvaujančias šalis ir t. t.

Pabrėžtina, kad pirmiau nurodytų operacijos duomenų tikrinimas tarptautinių sankcijų sąrašuose daugeliu atvejų galėtų užtikrinti tik tarptautinių finansinių sankcijų įgyvendinimą. Siekiant tinkamai įgyvendinti ekonomines, ES sektorines sankcijas, operacijos duomenų patikrinimas tarptautinių sankcijų sąrašuose nėra pakankamas dėl tokių sankcijų pobūdžio. Praktikoje FRD taiko įvairias priemones, siekdami užtikrinti tinkamą ekonominių, ES sektorių sankcijų įgyvendinimą, pavyzdžiui:

- stabdomos ir (arba) analizuojamos visos operacijos į sankcionuotą valstybę ar iš jos arba nustačius kitokias sąsajas su sankcionuota valstybe;
- į operacijų stebėseną įdiegiami scenarijai ir (arba) kitaip tikrinami sankcionuotų sektorių, prekių sąrašai;
- visos klientų bazės peržiūra siekiant nustatyti sąsajas, partnerius ar verslo ryšius su sankcionuota valstybe, vertinant istorines klientų operacijas ir kt.;
- nustačius ryšių su sankcionuota valstybe – sustiprintos dalykinių santykių stebėsenos priemonės, įskaitant sustiprintą retrospektyvią atliktų operacijų stebėseną, dažnesnę klientų duomenų periodinę peržiūrą.

VI. NAUDINGOS NUORODOS

ES ribojamosios priemonės (sankcijos):

1. [ES oficialusis leidinys, kuriame skelbiami naujausi teisės aktai, įskaitant ES Tarybos sprendimus ir reglamentus dėl ribojamųjų priemonių \(sankcijų\);](#)
2. [ES sankcijų interaktyvus žemėlapis ir sankcionuotų subjektų paieška;](#)
3. [Europos Komisijos informacija ir DUK dėl sankcijų, priimtų reaguojant į Rusijos karinę agresiją prieš Ukrainą;](#)
4. [Bendra Europos Komisijos informacija apie ES sankcijas, įskaitant naudingas nuorodas.](#)

JT sankcijos:

1. [Konsoliduotas JT sankcijų sąrašas;](#)
2. [Bendrai informacija apie JT sankcijas.](#)

Lietuvos Respublikos teisės aktai, kita naudinga informacija:

1. [Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas;](#)
2. [Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. gegužės 25 d. nutarimu Nr. 535 „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymo įgyvendinimo“ patvirtintas Tarptautinių sankcijų įgyvendinimo tvarkos aprašas;](#)
3. [FNTT informacija apie tarptautines finansines sankcijas, įskaitant fizinių ir \(ar\) juridinių asmenų sąsajas su subjektais, kuriems taikomos tarptautinės sankcijos;](#)
4. [Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos informacija apie tarptautinių sankcijų įgyvendinimą;](#)
5. [Lietuvos banko informacija apie tarptautines sankcijas;](#)
6. [P pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centro Sankcijų grupės DUK.](#)